

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Oznanila,
ikrat natisnena,
od vrste 15 kr.

Naročnina,
emasilna reklamnaja
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odprište reklamacije
so poštnine proste.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se pridene
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Nefrankovna pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
osezo poslano kuzijo
se ne vračajo.

Kaj ovira razvoj ljudskega šolstva?*)

Piše Mária Strnadova.

Vzroki, koji ovirajo razvoj ljudskega šolstva so dvoji in sicer taki, ki se jim lahko postavi učitelj v bran in večja višina tistih, zoper katere „je ni zraslo zdravilne zeli“ nalik zoper smrt, ampak kjer velja jedino le svēt „namazati se s potrpljenjem“. Slednjim prištevamo bolezen učencev ali starišev in epidemije sploh, oddaljenost otrok od šole, slabo vreme in hudo zimo. V takih slučajih mora učitelj napraviti tisti „šajn“ okoli „križa“, če naredi to še s tako čemernim obrazom.

To so splošne zapreke in so zavisne od obsega šolskega okoliša, od podnebja in drugih merodajnih okoliščin ter so bolj „odpušljivega“ značaja.

Drugače je pa tam, kjer je vzrok zamud malomarnost starišev, ali pa celo upornost, kar je pa bolj lokalnega pomena in kaznjivo. Tu je učitelju jedino protisredstvo izrazovanje šolskih zamud; koliko pa to koristi, je najživejši dokaz, da imamo po nekaterih šolah navzlic věstnemu izkazovanju uporne otroke, kateri se še niso „blagovolili“ prikazati niti jedenkrat. Ne o stariših, ne o učencih ni duha ne sluha! Kje tiči vzrok te žalostne prikazni? Osigurjena sem, da nam nihče ne bo kaj očital, če trdim, da se ravna s šolskimi zamudami mnogo premilo, da ne rečem površno. Dá, s tistimi „cegleci“ si nakopa seveda učitelj kmetovo bridko sovražtvo, kajti menijo, da vtakne učitelj, kojemu se že itak neki predobro godi, še tiste goldinarje v žep, katero plačajo za globe. Nekateri premožni kmetje se pa celo bahajo z „ogromno svoto“, kojoj navadno plačajo kot globo na leto radi nerednega pošiljanja svojih otrok v šolo. Kaj pa še več? Še celo „velik špas“ jim je to, če je zaprt kateri 24 ur, češ, si misli, tiste ure še le presediš in poleg si na dobičku za 1 goldinar. Pripetil se nam je celo slučaj, ko sta še mož in žena resno pobotala tako, da bo hodil on za fante „sedet“, za dekleta pa ona.

Nadalje ovira razvoj ljudskega šolstva slaba domača vzgoja, ki je v pojedinih krajih na tem viši stopinji, čim nižje omiko zavzema dotično ljudstvo, katero v istini ni povsod jednako razvito, in baš to se lahko zlorabi v različne nakane, skovane proti novi šoli.

V novejšem času se je pokazalo, kako nesrečnega vpliva je oproščevanje učencev za poletni tečaj, kajti otroci se popolnoma odtujijo šoli, med surovimi delavci vidijo in slišijo marsikaj, česar ne more prebaviti vsak želodec, in ko pridejo po zimi zopet v šolo, pobušujejo svoje sončence in delajo učitelju preglavico.

*) Da-si se ne strinjamo po vsem s častito gospico pisateljico, smo vendar prav radi odmerili spisu potreben prostorček.

Resnično, s takimi olajšavami se šoli in učencem škoduje. Kaj pa je učitelju zoper vse to storiti?

Čeprav ne „drdra“ pred mojim skromnim imenom, vendar bom poskusila tukaj postaviti kratek „recept“ zoper naštete „rane“ v naših šolskih razmerah.

Izkazovanje šolskih zamud ne izda mnogo več ko nič, zatorej naj učitelj gleda, da postavi na drug način trden temelj, na kojem se naše šolstvo vspešno razvija. Skrbi naj, da povsod povzdiguje in neguje stanovski ugled, ter da vzbuja zaupanje občinstva do šole. Če ga usoda vtakne že v tako gorjansko zakotje, nikoli naj ne pozabi, kaj je dolžen svojej omiki, svojemu poklieu. On bodi prijazen in postrežljiv do vsakega, vendar pa tudi previden pri izbiranji svojih prijateljev zlasti takozvanih vinskih bratov. Učiteljska vzajemnost bodi mu nad vse! In povsod naj se pokaže možaka, kjer gre braniti in zagovarjati pravice in ugled svojega stanu.

Kar se pa tiče kmetov, se pa to pridobi najlažje, ako si osiguri učitelj ljubezen in spoštovanje svojih učencev. Ves njegov pouk naj bo zanimiv in poln življenja, kakor je otroška duša. Z bojazljivimi naj bo prijazen in potrpljiv, lene in zaspane naj spodbuja z živo, blagohotno besedo, osobito pa se naj varuje žaliti čut pravičnosti svojih učencev. Pod takimi pogoji se ga bodo oklenili z vso močjo svojega mladega srca in če so pridobljena otroška srca, pridobljeni so tudi stariši. Poučuje se naj, kolikor mogoče praktično ter s tem plete in utrjuje vez med družino in šolo, kajti s tem vzbudil bo učitelj igraje zaupanje v šolo in ne bo se mu treba tolikrat jeziti nad „praznimi klopmi“. Učitelj bi naj bil tako rekoč kmetskega ljudstva svetovalec, kar je njemu bolj mogoče ko ženskemu učiteljskemu osobju. Zakaj?

Učitelj je imel priložnost, da se je seznanil na učiteljišči „korenito“ s kmetskim gospodarstvom, a kje se naj seznanijo učiteljice s tem, kako se seje salata, kakšne vrste semena so boljše, kako se pridelava več krompirja, kako se mora ravnati s kravami in mlekom in pa, kakor poje Prešeren:

„Kako odpravljajo se ovcam garje
Preganjajo — — —“

Dà, gospodarstvo je za ljudsko šolstvo predmet tako eminentne važnosti, da smelo trdim, da bi bil le ta bolj potreben in vreden poštevanja na učiteljiščih, posebno ženskih, nego li — — — zdravoslovje. Le ne zmajevati z glavo, kajti to svojo trditev hočem hkrati podpreti. Koliko zdravoslovja je treba lajiku, tega se nauči posebno učitelj iz naravoslovja, in kdor ima nadalje odprte oči in ušesa, sestavi si lahko po izkušnji bogato „domačo lekarno“. Somatologija ga nadalje poučuje o sestavi človeškega telesa. Vsak učitelj ve, da mora poslati obolelega otroka domov. Kar je zoper glavo in zobobol, zoper kaj že kumina in kamiličen čaj, da je lipov ali bezgov čaj zoper prehlajenje, to ve vsak priprostnež, in kolikor več pa sme storiti učitelj, če si noče nakopati sovraštva zdravnikovega?

Veliko več koristi bi pa imele učiteljice od gospodinjstva, koje naj bi ne bilo samo predmet na učiteljiščih, ampak tudi v ljudski šoli. Ta bi izgubila tako svoje nepraktično lice, kar je jedina „kljuka“, da jo kmetje tako roté. Sedaj mi bo pa kmalu kedo dejal, da imajo učiteljice itak že ženska ročna dela. O, seveda jih imamo, ali s temi se pa nič ne prikupimo kmetom. Kolikrat nam pride kakšna „ljubezniva ženica“ naklepetat ušesa, češ, čemu bodo ročna dela njenemu dekletu, katero se naj rajši vadi, kako se motika „doji“! Nogavice se dobe dandanes skrajno cenó. Za 15 kr., reci petnajst, se jih dobi par, koje nosi potem vse leto „ob nedeljah“ in če se kje raztrgajo, prišije gor platneno razplato, kar gre dosti hitreje, nego-li da bi si zaplela ono luknjo.

Preverjena sem, da bi kmetom jako „imponiralo“, ko bi imela vsaka šola malo gredico, čeprav bi ne obsegala več prostora ko baš za svoje štiri vogle, kjer bi se učenke vadile posebno v umnem obdelovanju vrtov, v pridelovanju zelenjave in sočnine. Če bi se potem v razredbo učnih predmetov postavilo tudi gospodinjstvo in da bi se mu ne „poklenila“ več ko jedna ura na teden, dobilo bi priprosto ljudstvo mnogo več zupanja v novo šolo.

Nadalje bi pa lahko mnogo, mnogo blagonosnega storila v razvoj ljudskega šolstva naša č. duhovščina, koja predobro ve, da se radi pojedinih tužnih izjem ne sme obsojati ves stan ter da je le obrekovanje slovenskega učiteljstva, ako se trdi, da bi namreč to, „kar č. g. kateheti v borih dveh urah na teden s trudom vsade v otroška srca, s kruto roko razdiral učitelj v drugih 20 urah“. Kateri bi zašel tako daleč — Irren ist menschlich — da bi pozabil, kaj ga je učila priprosta slovenska mati, sploh ni vreden, da je Slovenec. Le jedna beseda tu pa tam s propovednice in ljudstvo bi se vnelo za šolo, katero še vedno pogleduje nezaupno po strani.

Bolj praktična naj postane torej naša šola in kmet ne bode več „gruntal“ in „pogruntal“, da se otroci tam mnogo uče, česar ne morejo uporabiti nikoli, ter vsled tega še potem mnogo več pozabijo.

To je torej moj skromni recept, mnogo lekov ima učitelj sam na razpolago. Kateri pa niso zavisni od njega, tiste pa — — — naj pričakuje in „upa“ od merodajnih činiteljev; in da si pribavi saj sladko tolažilno zavest, da je storil po svojih močeh dovolj v razvoj ljudskega šolstva, naj se ravna po zlatih besedah ljubimca našega, dičnega Gregorčiča, ki slovó:

„Ti domu si učitelj bil,
Ti domu si buditelj bil,
Za dom si vrl boritelj bil.“

Naše ljudsko šolstvo v letošnji proračunski razpravi.

Pri letošnji proračunski razpravi se je odmerilo posvetovanju o proračunu ministerstva za uk in bogočastje največ časa. Posvetilo mu se je namreč 5 sej, v katerih je prišlo do besede 65 poslancev. Od Slovencev se govorili gg. poslanci J. Nabergoj, V. Spinčič, dr. Ant. Gregorčič, dr. Lav. Gregorec in prof. Franc Robič. Ljudskega šolstva dotikali pa so se le govoril gg. Nabergoja, dr. L. Gregoreca in Robiča, zato hočemo se pečati le s temi. In ker smo prepričani, da vstrežemo „Potpničkovim“ bralcem, podamo njih govore zaporedoma kar doslovno.

Poslanec gospod J. Nabergoj govoril je 21. aprila t. l.:

„Visoka zbornica! Ako ima kateri član te visoke zbornice dolžnost, oglasiti se za besedo pri posvetovanju o proračunu nauč-

nega ministerstva, sem to gotovo jaz, zastopnik Trsta in njene okolice. V nobedni kronovini, izvzemši Koroško, ni bojevati slovenskemu narodu tako trdega boja za šolo, kakor na Primorskem in posebno v Trstu. Dočim ima italijanska manjšina Primorske državne in občinske gimnazije, realke, obrtne šole in jedno navtiško šolo, nima slovenska večina v deželi ničesar od vsega tega. Po vsej Primorski je ni nijedne same srednje šole, nijedne obrtne šole, jedne strokovne šole, v katere bi mogel vstopiti slovenski otrok dovršivši slovensko ljudsko šolo, kajti po vseh takih šolah je učni jezik ali italijanski ali nemški.

Dvajset let že zahtevamo slovenskih srednjih šol za Trst, Gorico in Istro, toda brez vsakega vspeha. Država zahteva od nas davek v krvi in denarji, ali sredstev za izobraževanje nam ne da nikakih, da-si

brez izobrazbe pada in mora pasti tudi davčna moč narodova.

Ali, kaj govorim o srednjih šolah? Niti potrebnih ljudskih šol nam ne dajo. Mesto Trzaško šteje brez okolice, ki je čisto slovenska, do 30.000 Slovencev, katerim se ne posreči, da dobe od mestne občine jedno samo šolo. (Čujte, čujte!) Že deset let prosijo zanjo; ali mestna občina noče ustreči upravičeni prošnji in vlada ne najde moči, da bi prisilila občino k izpolnjevanju njene dolžnosti. Vlada je bila pač močna dovolj, da je nastopila proti Ljubljani, Pragi in vsej deželi Tirolski, ali mestnemu svetu Tržaškemu nasproti ne ve si ni svéta ni pomoči.

V obeh teh mestih je slovensko prebivalstvo prisiljeno, doprinašati za italijanske občinske šole ter poleg tega vzdrževati slovenske šole na lastne troške, ako hoče take imeti. Na ta način nosi slovensko prebivalstvo dvojno breme. In v resnici obstoje v Trstu in v Gorici slovenske zasebne šole, katere se vzdržujejo z dobrovoljnimi prispevki.

Slovensko zasebno šolo v Trstu obiskuje 500, ono v Gorici 300 slovenskih otrok. A vzlic temu trdijo, da ni dokazano, da bi bilo v teh dveh mestih toliko slovenskih, šolskemu obiskovanju podvrženih otrok, kolikor zahteva postava. Vrše se poizvedavanja, katera naj zbok svoje dolgotrajnosti utrudijo Slovence in s svojimi premetenostimi osmešijo organe in oblasti, katerim so bila poverjena ta poizvedavanja.

Po teku teh poizvedovanj bi morali sklepati, da vladi niti ni resno do tega, da se zvrše šolski zakoni, kolikor se dostaje Trsta in Gorice. Nerazumljivo je, kako se morejo te šolske stvari po dobri volji vlade zavlačevati po štiri, dà po osem let. Res je, da Trst nima svojega šolskega zakona, ali za Trst velja še vedno politiška šolska ustava, katera daje vladi na roko zadostna sredstva, ako hoče pripomoči državi zvestemu slovanskemu prebivalstvu Tržaškemu do njega pravice.

V zadnjem zasedanji deželnega zbora Tržaškega sklenil se je sicer šolski zakon, a nemogoče je, da bi katera avstrijska vlada

mogla predložiti ta zakon v najvišje odobrenje, ker je sestavljen po vsi svoji vsebini na škodo slovenskega prebivalstva v mestu in po okolici in je tudi v protislovji z državnimi šolskimi zakoni. Ako bi omenjeni načrt šolskega zakona kdaj zadobil potrjenje, izročeni bi bili Slovenci v mestu in po okolici na vse večne čase italijanskemu življu na milost in nemilost. V vkupnem državnem interesu je torej, da se ne zgodi kaj takega. Za Gorico in Istro ima vlada že sedaj zadosten ročáj, ako hoče biti pravična tamošnjemu prebivalstvu, toda državi zvesti Slovani Primorske se zapostavljajo, njih prošnje se ne uslišavajo, krivica, ki jih tlači, se dopušča, da se le ne izživljejo italianissimi. Nas žrtvujejo Italijanom na ljubo in kratijo se nam postavna sredstva za izobraževanje, do katerih imamo sveto pravico. Za Italijane in celó za one iz kraljestva skrbi mestna občina, za malo število Nemcev v Trstu skrbi prav po materinski država, kar je tudi prav, le Slovence ne dobi nikake podpore in pravice.

Smešen je izgovor, ki se nam v jednomer ponavlja z italijanske strani, da je namreč v okolici Tržaški zadostno število slovenskih ljudskih šol ter da naj bi Tržaški Slovenci v te šole pošiljali svoje otroke.

Povsod se vrši ravno narobe, da se namreč otroci pošiljajo v šolo z dežele v mesto in ne iz mesta na deželo; sicer pa tudi po okolici ni zadostno šol, in obstoječe šole ne morejo vzprejemati vseh učencev, ki se oglašajo. Tako so morali n. pr. v Bazovici na ukaz magistrata odpustiti minolo leto 30 in letos 20 otrok, ker ni bilo zadosti prostora. Čudno pa je to, da se stariši takih otrok kaznjujejo, baje zato, ker nečejo pošiljati svojih otrok v šolo. Tako postopanje je nezaslišno in provzroča mej prebivalstvom najhujše ogorčenje in razburjenje.

Ponavljam zahtevo slovanskega prebivalstva po slovanskih srednjih šolah, katerih tirja po vsi pravici; zahtevam, da visoka vlada vendar že odpravi krivico, da nimajo Tržaški in Goriški Slovenci niti

jedne javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Ako vlada ni v stanju, prisiliti občinske svetovalce teh dveh mest, da se pokore zakonom, potem ji je dolžnost, za slovenske šole v Trstu in Gorici istotako skrbeti na državne troške, kakor skrbi za nemške. Ako ne stori tega, potem ji velja dvojna mera.

Posebno bi prosil, da se ne bi naša mladina še na dalje odvracala od vstopa v srednje šole in da se kolikor možno hitro osnujejo slovanske srednje šole na Primorskem, posebno pa v Trstu. Dokler se pa to ne zgodi in se od tistih, ki se imajo vsprejeti, zahteva poznanje nemškega ali italijanskega jezika, dajte nam vsaj prilžnost, da se bodo mogli priučiti nemščini tisti naši dečki, ki imajo veselje do učenja.

V ta namen prosim visoko vlado, naj otvori dve ali vsaj jedno tako pripravnico, kakoršna obstoji na Proseku, in to v neposredni bližini Trsta, n. pr. v Rojanu ali pri sv. Ivanu, do bodo naši otroci vsaj na ta način deležni pouka na srednjih šolah.

Predlagam torej nastopno resolucijo (čita):

„Visoka c. kr. vlada se pozivlje, da osnuje za slovansko prebivalstvo Primorske srednjih šol v primernem številu, in da dotlej po osnovi pripravnic v najbližji bližini Trsta zato skrbi, da se slovenskim otrokom okolice omogoči vstop v državne srednje šole“.

Vprašanje slovenske osnovne šole v Trstu in v Gorici se pa mora vsekako takoj rešiti. Pričakovati je to tem zaupljiveje, ker ima sedanji načelnik naučne uprave toplo srce za kulturne potrebe vseh plemen naše monarhije.

Prosim Njegovo ekselenco, da se odločno postavi po robu dosedanji krivici, dovolivši tudi Slovanom na Primorskem njih sveto pravico v korist in blagoslov državi in v zadovoljnost nje narodov. (Dobro, dobro!)

Poslanec dr. Lavoslav Gregorec je 27. aprila t. l. govoril:

Visoka zbornica! Leta 1890. izdal je prečastni episkopat avstrijski vskupen pastirski list. V tem pastirskem listu se nahajajo gledé na našo ljudsko šolstvo te-le besede (čita):

„Sveti naš poklic nam brani molčati, kadar imamo dolžnost govoriti. Ne moremo in ne smemo mirno gledati, kako propada versko čuvstvo, kako propada nrvnost in kako gineva to, kar ima katoliško prebivalstvo Avstrije najdražjega“.

H koncu pozivljajo prečastni škofje vernike, naj v razne zastope volijo samo take zanesljivo katoliške može, kateri si štejejo v prvo in najvažnejšo dolžnost, delovati z vsemi silami na to, da se zagotovi mladini dejanska, nrvno verska vzgoja.

Kmalu po tem so se vršile splošne državnozbornske volitve in pri teh volitvah je kmetsko prebivalstvo vseh kronovin izvzemši Češko in Koroško kolikor toliko popolnoma ugodilo intencijam višjih pastirjev. Tudi slovenski narod je to storil.

Sedaj nastane vprašanje: Kako pa so ti voljeni konservativni možje ustregli intencijam svojih škofov? Kaj so sploh tukaj storili, da se dejanski izvede nrvno-verska vzgoja mladine?

Priznati moram, žal, da se je malo storilo, nič, prav za prav čisto nič; zakaj za trozvezne večine se niti šolski odsek ni izvolil, kakor da gledé na šolo ni prav ničesar zboljšati ali premeniti.

Sedaj pa, v času koalicije je še slabše; tisti konservativni gospodje, ki spadajo h koaliciji, so nekako po programu obsojeni molčati; saj je šolsko vprašanje jedno tistih velikih vprašanj, katera morajo sedaj mirovati in velik čestilec koalicije je v svojem glasilu svoje volilce glede na krščansko šolo utešil z obljubo, da jo dobé v prihodnjem stoletji. (Veselost in Čujte! Čujte!) Ljudstvo pa s to tolažbo najbrž ne bo zadovoljno, ampak bo prej kakor slej z vso odločnostjo tirjalo krščanske šole, naše slovansko ljudstvo pa vrh tega še narodne šole, zakaj naše katoliško slovansko ljudstvo

hoče ravno krščansko-verno in patrijotično-narodno šolo. (Dobro!)

Slovenski poslanci imamo nalogo, da tukaj zastopamo te tirjatve, te želje svojih volilcev. Jaz se te naloge takoj lotim.

Visokočastiti gospodje! Ko so naši prečastni škofje zahtevali, naj se dejansko uveljavi нравno-verska vzgoja, se te gotovo očetovsko resne besede niso upoštevale in uvaževale, kakor se je pričakovalo, ampak zadele so na ugovor in na odpor.

Sedaj po štirih letih, pa se je stvar vendar premenila. Situacija se je njim na korist premenila, njihove besede so se začele uvaževati, sluti se, da tiči v njih gotovo sredstvo zoper bližajoče se neizmerno gorje. V vseh slojih prebivalstva se je obudila slutnja, da se približuje vihar, in zlo domnevajoča ljudska duša ima pač prav. Vsi znaki to kažejo. Skoro gotovo je, da stojimo pred tretjo, največjo revolucijo nove dobe. V 16. veku je nastala cerkvena revolucija, ki je pol Evrope poplavela s krvjo in — čudovito — katero je cerkev slavodobitno prestala. V 18. veku je nastala na Francoskem politična revolucija in se razširila po svetu. Človeštvo je takrat pretrpelo neizmerno gorje, z njim vred tudi cerkev ali — čudovito — katoliška cerkev se je po njej obudila k novemu življenju. Sedaj stojimo tik pred 20. vekom, s tem pred socialno revolucijo, ki grozi ves sedanji društveni red premeniti in uničiti. Nobeden trezen motrilec evropskih razmer ne taji resnobe te nevarnosti. Samo vprašanje je še: Ali se da ta nesreča odvrniti ali je že postala neodvrtljiva? In na to nam najvišji zastopnik cerkve, torej zastopnik tiste sile, ki je doslej vse revolucije zmagonosno prebila, najčastitlivejša oseba na vsem svetu, papež Leon XIII., tolažljivo odgovarja z zagotovilom, da je rešitev še mogoča, da pa je izpolnitev dveh pogojev neizogibno potrebna: 1. Delujočim siromakom je zagotoviti pravilno plačo, človeško življenje, gospodarsko slabe pa je zakonito varovati izkoriščenja gospodarsko močnih ljudij, in 2. proti materialističnemu naziranju sveta, kakor je uči

socijalizem, je postaviti krščansko naziranje sveta in krščansko vzgojo mladine. Z drugimi besedami: Socijalne reforme in krščanska vzgoja mladine sta tista dva pogoja, tisti sredstvi, s katerima je jedino še pomoči. (Dobro! Dobro!)

Znano je sploh, gospoda moja, kak vtis so papeževe besede naredile po vsem svetu; celo mladi nemški cesar in mogočni ruski car sta to hvaležno pripoznala. Sploh pa se ne da tajiti, da se je v tisti Evropi začelo mogočno gibanje za krščansko vzgojo ljudstva.

Pred kratkim je Nemčija skoro še povzdignila itak veliki upliv cerkve na šolo in to zakonitum potom. V Belgiji se privatna krščanska šola uspešno bori zoper laizirano državno šolo, na Francoskem polni privatne šole, katere vzdržuje katoliška duhovščina z neizmernimi žrtvami, čedalje več dijakov, in, gospoda moja, to je gotovo čudovito, celo v Italiji se pripravlja neka prememba. Še pred 20 leti je neki angleški državnik svaril italijanske ministre, češ: narod, ki nima trdne verske podlage, ne more obstati. Italijanski ministri so mu odgovorili: Poskusiti hočemo to vendar!

No, poskusili so to, in kje stojé sedaj Italijani? Lani je hotela Milanska občinska uprava odpraviti iz šole ves verski pouk, vse religiozne vaje. Proti temu pa je protestovalo 30.000 očetov in po štiridnevni razpravi je zmagala krščanska stranka.

In, gospoda moja, tudi v Avstriji se je že obrnilo na boljše. Krščanski nazori gledé na vzgojo in pouk dobivajo vedno več veljave. Čedalje bolj se razširja prepričanje da se je naše ljudsko-šolsko zakonodavstvo postavilo leta 1868. in leta 1869. na nevzdržljivo podlago, namreč na podlago moderne pedagogike, ki prav za prav ni drugega nič, kakor pri vzgoji v porabo došla kriva filozofija.

Gospoda moja! Moderna pedagogika predpostavlja, da je človek po naravi tako nadarjen, da ostane povsod sam po sebi dober in pravičen, če le spozna, kaj je resnično, dobro, lepo, pravično in нравno;

tudi svoje strasti mora premagovati in se srečno ustavlja vsem skušnjavam, tudi tedaj, kadar n. pr. stoji pred slabo varovano nekontrolirano državno blagajnico. (Veselost in odobravanje).

Govori se, da človeka k dobremu ni treba navajati po verskih motivih. Tako navajanje je, če ne ravno škodljivo, vendar nepotrebno.

Gospoda moja! Skušnje vsega sveta pobijajo ta predpostavljajna. Ta predpostavljajna so neresnična. Kar je veliki državnik in govornik Ciceron priznal: „Video meliora proboque, deteriora sequor“, to se izkazuje tudi dandanes vedno kot močnejše nego je vsa moderna pedagogika, in gotovo je, da se žival v človeku vedno hudobnejše javlja, kolikor bolj se razvija intelekt, razum in vednost v človeku, njegovo sree pa se na drugi strani odvrne od verskega upliva, od vesti, od Boga.

Na velikem katoliškem shodu na Ogerskem rekel je grof Zichy: Da misli, da je bila Vaillantova dinamitna bomba narejena v brezverni državni šoli in da se je sveti oče Leon XIII. pravo pogodil rekši, da je moderna šola največja nesreča za evropsko človeštvo; razvija se generacija, ki, ne poznavajoč strahu pred Bogom, ne trpi nikakih нравnih mej več in ki, nezmožna premagovati želje, se da lahko zapeljati k političnim preobratom. V tem oziru imamo žalostnih dokazov v najnovejši dobi tudi iz naše domovine. O tem pa ne maram govoriti.

Teh slabih naslednikov se je menda bal tudi oče našega ljudsko-šolskega zakona, namreč vitez minister Hasner. Bil je goreč zagovornik ločitve cerkve od šole; ali versko vzgojo v šoli je hotel ohraniti in hotel je, da jo oskrbuje dotična konfesija. Izbral pa je za to forme, ki so se sedaj pokazale kot nedostatne in nevzdržljive. Dokaz temu so: ljudsko-šolska novela iz l. 1883., številni predlogi gledé na premembo ljudsko-šolskega zakona, stavljeni v tej visoki zbornici, mnogovrstna prizadevanja naučne uprave, sanirati nedostatke pri šolstvu z raznimi na-

redbami, vedno številnejši obisk katoliških šol, šolskih bratov, šolskih sester in katoliškega šolskega društva na Dunaji in na Predarlškem, končno vladna predloga iz l. 1889., resolucije nemškega, poljskega in slovenskega katoliškega shoda in naposled slovesna izjava našega episkopata. Ta izjava je tako resnična gledé na to stvar, da želim, da pride dotični odstavek v stenografični zapisnik. Prosim visoko predsedstvo, naj mi dovoli, da čitam dotični odstavek (čita):

„Vera ni vodilna podloga in vodilno načelo v naši sedanji ljudski šoli, ampak samo jeden izmed mnogih učnih predmetov, za katere vrh tega še ni določeno zadostno število ur. Drugi učni predmeti nimajo nikake zveze z veroukom in se morejo pogostoma učiti tako, da to ni koristno нравno-verski vzgoji. Verska vzgoja šolske mladine je omejena na tako malo verskih vaj, da v otroških srcih ni mogoče obuditi gorečega verskega čuvstva. Poučevanje v veri in verske vaje niso prepuščene neoviranemu vodstvu cerkve, ampak so v najvišji instanci podrejene posvetnemu oblastvu. Na izobrazbo učiteljev nima cerkev takorekoč nikakega vpliva, glede na njih nameščanje nima nič govoriti, in tako se primeri, da poučujejo in vzgajajo katoliške otroke pogostoma ljudje, ki ne poznajo katoliške vere ali jo sovražijo in torej ne morejo nikogar katoliško vzgojiti.

To zadošča popolnoma, da se tolmači uspeh teh šolskih razmer. Spoštovanje cerkve, ljubezen za vero, izrazi verskega življenja ginevajo čedalje bolj; domišljavost in nadutost, lahkomiselnost in površnost, zaničenje vsake božje in človeške avtoritete se čedalje bolj množi. Ali se moramo temu čuditi ali more biti drugače, ako se katehet sicer dve uri na teden trudi, usaditi otrokom v srca strah pred Bogom in vero v razodeto božjo besedo, ako se pa v več kakor dvajsetih šolskih urah na teden na tak način na otroke upliva, da se ne utrja vera in versko življenje, nego, bodisi ne nalašč, bodisi nalašč še podkopava.

Katoliškim roditeljem ne moremo jam-

čiti, da se njihovi otroci v ljudski šoli, kakoršna je sedaj, katoliško vzgojujejo in ravno tako ne moremo Vam reči, da morete imeti mirno vest in da Vam pred Bogom ne bo odgovarjati“.

Gospoda moja! Ta izjava ni navadna; to je za vsakega katoličana pri sodbi o ljudošolskih razmerah merodajna avtoriteta.

Škofje pa so še več storili. Ne zahtevajo popolnega preobrata, popolnega odstranjenja sedanjih ljudsko-šolskih zakonov, ne, pripravljani so celo, dogovoriti z vlado modus vivendi atque procedendi v zagotovljenje nravno-verske vzgoje v sedanji ljudski šoli. Dne 12. marca 1890 so v šolski komisiji gospodske zbornice v petih precizno formulovanih točkah določili pogoje, katerih izpolnitev je potrebna, da bi mogli škofje vernikom jamčiti, da se v avstrijski državni ljudski šoli katoliška mladina res katoliško vzgaja, da morejo torej roditelji svoje otroke z mirno vestjo v njo pošiljati.

Od tedaj je poteklo več kakor štiri leta. Niti prejšnja vlada, niti sedanja ni smatrala škofje odgovora vredne, nego je mislila, da je najbolje, ako škofje ignorira! Gospoda

moja! Bile so že dosti močnejše vlade kakor je bila prejšnja in kakor je sedanja. Tudi tiste so mislile, da smeje cerkve in škofo ignorirati. Motile so se. Knez Bismarek je bil v sedemdesetih letih gotovo jeden gotovo najmogočnejših ministrov na svetu. Tudi on je mislil, da sme ignorirati škofo in pastirski list, kateri so bili na grobu sv. Bonifacija v Fuldi sestavili in razglasili. Deset let pozneje je bil mogočni nemški kancelar na potu v Kanoso. (Dobro! Dobro!)

To sem hotel povedati.

Gospoda moja! Božji nlini meljejo počasi, ali gotovo in drobno. Sila uči moliti in socijalna beda vodi krščanske narode tja, kjer je jedino dobiti pomoči, to je h krščanskemu naziranju sveta, h krščansko-socijalnim idejam, h krščanski vzgoji mladine. Liberalizem propada in njega premaganje je le vprašanje časa; to premaganje se more zgoditi ali mirovnim potem ali pa s silo, mirovnim potem s tem, da se rekristijanizuje človeška družba potem krščanske vzgoje, siloma pa po socijalni revoluciji, cerkev bo vse nepremagano prebila.

(Dalje sledi.)

Pedagogiški razgled.

K zgodovini šolstva v Hrvatskeji in Slavoniji.

V davnih časih v Hrvatskeji in Slavoniji ni bilo javnih šol. V izobraženih krogih je vladalo prepričanje, da izobrazba naroda bila bi priprostemu narodu škodljiva, in to mišljenje je trajalo — kakor tudi po mnogih drugih deželah — do sedemdesetih let minolega stoletja. Narod je rasel v nevednosti, in kdor se je hotel izobraževati, moral je iti v tujino. V Hrvatskeji sploh razun na pol zapuščene jezuitske akademije in jezuitovskih latinskih učilišč ni bilo nikakih šol.

Na bolje se je preobrnilo še le 1773. l., ko je bil red jezuitov razpuščen in obsežno njegovo imetje zaplenjeno ter odločeno za šolske namene. Marija Terezija je naročila deželnim uradom, naj preiščejo stanje ljudskega šolstva ter ji podajo načrte k njih preosnovanju. Pri zagrebškem namestništvu se je radi tega osnoval posebni šolski odbor,

čegar prvo delo je bilo, razdeliti vso deželo na okraje ter določiti, koliko novih šol v vsakem okraji. V tem načrtu se je nahajal poleg drugih tudi ukaz, naj se ves pouk osnuje takó: „Da bo budil v mladini narodni duh in ljubezen do domovine“, pri čemur pa so imeli nemški pedagogi v mislih le nemškega duha. Za to so tudi vse novosnovane šole v Hrvatskeji bile nemške.

Madjari, ki so v tej skrbi za narodno šolstvo videli kračenje pravice zakonodalnega zbora ogrskega, proglasili so nove šolske naredbe cesaričine v deželah ogrske krone za neopravičene ter izgotovili novi šolski načrt, imenovan „Ratio Educationis totiusque Rei Literariae per Regnum Hungariae et provincias Eidem adnexas“. Po tem načrtu bilo je razdeljeno ogrsko kraljestvo na devet okrajev, izmed katerih poslednji je bil okraj

zagrebški, ki je imel pri banskem uradu ravnatelja študij in kraljevega šolskega nadzornika. V tem načrtu je bilo določeno, da se imajo po vsem kraljestvu za vsako narodnost (katerih je bilo 7) snovati javne narodne šole, v katerih bi se naj učila tudi nemščina.

V slovanskih krajih pa se ta določba ni zvrševala natančno in v šoli se je ohranil nemški značaj do štiridesetih let sedanjega stoletja. V Zagrebu, takó kakor v drugih glavnih mestih avstrijske države, je bila osnovana normalka, v kateri so se pripravljali bodoči učitelji na svoj poklic; dalje so bile osnovane glavne šole v Bakru in Reki in nekoliko trivialnih šol po večjih mestih. Takó so se izobraževali hrvatski učitelji do 1850. leta. Po najstarejših zapisnikih te hrvatske „preparandije“ l. 1842, učili so se kandidatje veronauka, odgoje, sviloreje, slovstva, slovnice in pravopisa ilirskega, računstva, čitanja (hrv., nem. in lat.), lepomisja, sviranja na orglje in cerkvenega petja. Do 1848. leta so se izdajala spričevala v hrvatskem, nemškem in latinskem jeziku.

Naporom germanizacije se je še najbolj godilo v Vojaškej granici. Ze l. 1764 je bilo določeno s cesarskim ukazom, da v vsakej vasi, ali vsaj „pri vsakej stotniji ima biti nastanjen nemški učitelj, da bi neizobražen narod bil primerno odgojen za vojaško službo“. Da bi izobrazba mladine mogla uspevati urneje in z večjim uspehom, moral je vsak graničarski polk poslati na Dunaj jednega učitelja, da se tam v pripravnem tečaju v normalki seznanji z metodo Felbigerjevo. Vodstvo šol v Granici, kakor sploh administracija vse dežele, bilo je vojaško; nadzor in vodstvo šole je pripadlo administracijskemu uradniku (dostojniku) od stotnije, nadzor in vodstvo vseh šol polkovniškega okraja pa posebni polkovniški komisiji; v pedagoškem oziru so nadzorovali šole ravnatelji, zlasti tisti, ki so si pridobili za to sposobnost na dunajski normalki. Vrhovno vodstvo vseh šol je bilo seveda na Dunaji pri ilirskej dvornej deputaciji, katera je bila osnovana tam 1767. leta za vso Ogrsko. Tej kralj. il. deputaciji pa je bilo glavno mar za germanizacijo šol in poleg tega še za to, da se je med pravoslavni Ilirci razširjalo katoličanstvo. S tem se tudi pojasnjuje, zakaj je katoliška duhovščina takó povoljno delovala na pomenčevanje slovanske mladine, dočim se je pravoslavna duhovščina temu upirala. Na nobedni šolnici smel biti nastanjen učitelj,

ki ni bil popolnoma zmožen nemščine. Najspodobnejši za germanizacijo so bili baje iz Češke poklicani učitelji, ki so se s slovanskimi domačini ložje razumeli nego Nemei. Hrvatskih narodnih šol ni smelo biti v Vojaškej granici, le v mestih je bilo dovoljeno, da se je mladina za praktično potrebo v trgovini in rokodelstvu izobraževala v maternem jeziku.

Po smrti Jožefa II. je delavnost vlade v šolskeji stroki deloma zarad vojsk, deloma radi drugih vzrokov zeló oslabela. Tú in tam na deželi, kjer ni bilo nemške šole, nastale so nekake ljudske šole, v katerih se je smela mladina učiti čitati in pisati v hrvatskem jeziku, kjer so nadomeščali učitelje navadno rokodelci, ki so poleg pouka izvrševali tudi svoj obrt. Ko pa se je opazilo, da bi te šole utegnile biti nevarne nemškimi šolam, določilo je takoj (1810), da se morajo odpraviti. Toda pri tem so zginile tudi mnoge nemške šole, ker vladi ni bilo mogoče vseh vzdrževati.

Prijazni preobrat za narodno šolstvo v civilnej Hrvatski nastal je po smrti Jožefa II. toda le za kratko. Ko je namreč 1805. l. po presburškem miru pripadla Dalmacija in pozneje po miru šenbrunskem tudi kos Hrvatske na desnem bregu Hrvatske Francozom, storili so ti mnogo v blagor pridobljenih krajev. Po vseh mestih osnovali so šole za mladino obojega spola in odvzemli nadzor nad šolami duhovščini, izročili ga posvetnim uradom, ter vpeljali povsod materni jezik kot učni jezik. Ker je vse to veljalo tudi z ozirom na kranjske in istrske šole, pač ni čuda, da se zlasti Slovenci na Kranjskem še dandanašnji spominjajo dóbe „ilirskega kraljevstva“, ko je njihov jezik užival pravice, kakoršnih še danes doseči ne more. Po bitki na Lipskem polji pa je Ilirija pripadla zopet Avstriji in v narodnem šolstvu so zavladale zopet stare razmere.

Poleg nemščine, ki je gospodarila na dalje v šolah v Vojaškej granici, prikazal se je Hrvatom nov sovražnik — madjarščina. Madjari so jeli hrepeneti po samostalnej državi; Hrvatsko so smatrali za podloženo deželo ter začeli ji vsiljevati madjarščino.

Kakor so poprej vse naredbe in vse šolske knjige dohajale z Dunaja, takó je sedaj vso hrvatsko šolstvo bilo nadzorovano s Pešte. Namesto uradnega latinskega jezika je nastopila madjarščina in prosti narod je bil prepuščen nevednosti. L. 1835. bilo je v vsej civilnej Hrvatskeji le 18 ljudskih šol! V tem času so nastopili prvi buditelji

hrvatskega naroda. Okrog Ljudevita Gaja so se zbrali vsi hrvatski domoljubi, ki so poleg drugih opravkov jeli skrbeti tudi za narodno šolstvo. Premožnejši izmed njih so takoj jeli snovati po vaseh šole in ker ni bilo dobiti v narodnem duhu izobraženih učiteljev, so v početku sami poučevali mladino. V tej stvari so si pridobili veliko zaslug, zlasti nekateri duhovniki.

Naposled (1847. l.) je hrvatski sabor

sklenil upeljati v šole in uradnije hrvatski jezik; imel bi bil biti izdan tudi novi šolski zakon, ki pa vsled nastale burje ni bil razglašen in takó je ostala stara šolska naredba od 1845. l., ki se je imenovala „Systema scholarum elementarium“. Ta naredba je bila poznej sevé različno spremenjena, toda nekatere njene določbe so se ohranile, dokler ni bil izdan novi šolski zakon 1874. l. (Konec sledi.)

Šolstvo na Kolumbiji razstavi v Čikagu.

(Poleg francoščine prosto preložil v češčino Ludovik Kramatta, poslovenil J. S.)

(Konec.)

Mnogokrat se je nam Francozom očitalo, in to zlasti z ameriške celine, da naši šolski darovi, katere razdavamo otrokom raznih učilišč za napredek in нравno vodenje, nimajo velike vzgojne cene, češ, čemu to nagradovati, kar zahteva dolžnost. Na tem nam ni Bog vé kaj ležeče in ne mislimo tudi, da je to naravnost potrebno vzgojno sredstvo, a ga tudi ne zametavamo, ker se dobro vsponaša, da ž njim budimo tekmovanje,

Da ga niti Američani ne zaničujejo, prepričal sem se na jednom mestu z lastnimi očmi. Pohodil sem šolo (high school), po naših pojmihi poslednji letnik srednje šole, odkoder vstopajo mladi ljudje s potrebnim zakladom praktičnega naobraženja v življenje. Poslednji dan tega razreda je slavnosten ter se ga udeleži v velikem številu jako razborno občinstvo. Ako taka šola, o katerej se menimo, nima na razpolago v svojem poslopji obširne dvorane, vrši se slavnost v cerkvi, jako okusno s cvetjem ozaljšani. Do 90 mladih ljudij, mladeničev in devojk, korakalo je mimo nas ob orgeljskih zvokih na svoja mesta v estradi. Mladeniči odičeni s cveticami na prsih, devojke v dražestnih belih oblekah.

Vidno globok vtis napravil je govor ravnatelja, ki je govoril, kako potrebno je, da so ugledni ameriški občani, ko vstopajo v življenje. Uglednost pa se ima javljati v štirih lastnostih, ki naj dičijo dušo vsakega Američana: odkritost, pogum, odločnost in vstrajnost. Jedinó te lastnosti so pôrok svobodi in razvoju ameriške domovine.

Potem pa se je obrnil ravnatelj z vrelimi poudarkom k odbhajajočim učencem, ter obdaroval nekatere izmed njih z zlatimi in srebrnimi svetinjami, katere so v ta namen

poklonili bogati zasebniki. Posebno zanimive so bile razprave učencev, po katerih je imelo prisotno občinstvo priliko opazovati, kako samostalno se znajo vesti pri vstopu v življenje. Neka devojka je govorila zelo duhovito o ženijalnosti ter se dotaknila mnogih plemenitih, ali tudi slabih strani človeške družabnosti, jeden izmed mladeničev je govoril o „izvirnosti“. Kot poslednji govornik poslavljaj se je proti koncu svoje razprave s pristrénnimi besedami od šole.

Priznavam, da ves ta način pouka, katerega koncu sem bil priča, učinil je na me močen vtis.

Ti mladi ljudje, zapuščajoči zavod, razhajajo se po vsej domovini. Nekateri vstopijo na vseučilišče, drugi v obrtne pisarne ali urade, pa vsi so si svesti, da od tega trenutka postanejo samostalni in da je njih obstoj zavisen od razumnega uživanja te samostalnosti.

To ni sicer razstava, pa je komentar k njej. Že seznamek teh dijaških razprav nam pojasnuje, da je dijakom dovoljeno prednašati o raznih vprašanjih politiških in socijalnih, katera bi se tudi našim profesorjem zdela predčasna. Iz poslednjih nalog sem si zapomnil: „Je-li potreba politiške vzgoje v Zjedinjenih državah?“ „Je-li treba obmejevati preseljevanje v Ameriko?“ „O vprašanji sužnjištva“ in dr.

Sicer morejo v teh mladih možganih vznikavati pravi in napačni sklepi, ali gotovo je, da šola s tem pripravlja most v življenje, kjer se mnogi, dá, vsakdo izmed njih srečava s prašanji o teh ali podobnih stvareh.

Popolnoma v sredi vseh teh vtisov in predstav, dobivših na razstavi, čutim, da smotu v narodu drugih nravij, navad, potreb

in načel, nego so naše. Nemogoče jih je primerjati z našim mnenjem, ter bi ne bilo tudi dobro jih zametavati, niti občudovati in brez razmišljanja jih nasledovati.

Nikdar! Vsako popravo v vzgoji je treba izvrševati z velikim uvaževanjem in

veliko opreznostjo. Kar temu koristi, ne more koristiti drugemu. Glejmo, da iz dobrega izberemo, kar bi nam ugajalo, ali strezimo se, ter ne verujmo, da je slepo nasledovanje tudi napredek. Mogli bi se kruto varati.

Društveni vestnik.

Šmarje pri Jelšah. Letošnjih binškojnih praznikov smo se že dolgo veselili, ker smo se namenili slaviti o tem veselem času 20letnico Šmarsko-rogaškega učiteljskega društva in 25letnico šolskega zakona. Naše upanje, da se bođe slavnost dobro obnesla, povekšali so nam blagi tovariši in vrle tovarišice raznih krajev, posebno pa člani „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“, ki so sklenili, obhajati z nami 25letnico šolskega zakona; kajti oglašali so mnogobrojno svojo udeležbo. Ali neugodno vreme hotelo nam je vse skaziti. Vendar prijetno solnce binškojnega ponedeljka, še bolj pa lepo jutro torka navdalo nas je z novim upom.

Raz šolsko poslopje razobešene zastave so oznajale, da se bo tam vršila za šolo in učiteljstvo pomenljiva slavnost. Določena deputacija našega društva peljala se je na okrašenih vozovih do bližnje postaje Grobelno, da tam primerno pozdravi goste, katerih je prišlo z vlakom od juga kakor tudi od severa mnogo več, nego smo se jih nadjali. Po prišrnem pozdravu posedli smo na vozove ter se peljali proti prijaznem šmarskemu trgu, kjer nas je že pričakovala množica zbranih učiteljev iz bližnjih krajev.

Ob najstih sešli smo se v šolski sobi k slavnostnemu zborovanju, katerega se je udeležilo nad štiri deset učiteljev in učiteljic iz osmih okrajev, pa tudi nekaj drugih domačih gospodov.

Zborovanje otvori gospod predsednik ter prišrnco pozdravi vse navzoče, posebno goste, ki se niso strašili ne pota, ne stroškov, da se svojo navzočnostjo povekšajo proslavljanje ter pokažejo, kako so vneti za svoj stan in kako ljubijo svoje tovariše.

Ko so odpeli „Lepa naša domovina“, predlagal je g. Debelak, naj se slavnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu pošlje sledeča brzojavka:

„Slavno c. kr. okrajno glavarstvo v Celji.

Šmarsko-rogačko učiteljsko društvo, proslavlja joče svojo 20letnico ter 25letnico ljudsko-šolskega zakona, usoja si v svojem in v imenu kot gostje navzočih članov „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“ izraziti Njega Veličanstvu, presvitlemu cesarju Francu Jožefu I. najponižnejšo udanost in zvestobo ter prosi, naj rači slavno okrajno glavarstvo prijaviti ta najiskrenejša čutila pri Najvišjem prestolu.“

Le-ta brzojavka sprejme se z velikim navdušenjem.

Na to prevzame besedo slavnostni govornik, gosp. Blenk, ki nam načrta v skrbno sestavljenem govoru dosedanje društveno delovanje in važnost sedanjega šolskega zakona. Iz njegovega govora bodi mi dovoljeno navesti sledeče:

Društvo se je osnovalo samo za šmarski okraj l. 1873, ter je imelo prvo zborovanje 4. decembra tistega leta. Prvi člani njegovi so bili gg. Jože Brinšek, Gregor Anderluh, Štefan Končan, Matija Žumar, Fran Jurkovič, Jakob Cvirn, Franc Kraner, Martin Pezdevšek, Miha Oberski in Šteble. Slednje štiri krije že hladna zemlja, njih spomin pa je ostal med nami. Društveno življenje bilo je takrat jako živahno; kajti mesečna zborovanja bila so mnogoštevilno obiskana. Društvo je bilo takrat tudi ud „Slovenskega učiteljskega društva za spodnji Štajer“. Zborovalo je navadno v Šmarji, nekaterekrat tudi v okolici.

9. novembra 1882. l. pristopilo mu je tudi učiteljstvo rogaškega okraja, vsled česar je društvo spremenilo svoja pravila in se imenovalo „Šmarsko-rogačko učiteljsko društvo“. Kot tako je zborovalo nekaj kratu tudi v rogačkem okraju.

10. maja 1891 imenovalo je društvo g. Franca Robiča, c. kr. profesorja, c. kr. okrajnega nadzornika in sedanjega državnega in deželnega poslanca, svojim prvim častnim članom. Ko se je pred šestimi leti začela snovati „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“, bilo je naše društvo med prvimi, ki so jej pristopila. Istotako je naše društvo dosmrtni ud „Maticе slovenske“. Do sedaj zborovalo je društvo nad 60krat ter razpravljalo o 52 različnih predmetih.

Predsedovali so društvu od začetka do l. 1882, 1883 do 1887 g. Fran Jurkovič, leta 1882, 1887 do 1889 g. Edvin Blenk, od sedaj pa g. Alojzij Strmšek. Članov štelo je društvo 12 do 26. Konečno še želi gospod govornik, da bi se društvo tudi zanaprej krepko razvijalo ter vspešno delovalo kakor do sedaj.

V drugem delu svojega govora pojasnjuje gosp. govornik dobrote in potrebo sedanjega šolskega zakona ter sklene s trikratnim „Slava“ na Njega Veličanstvo presvitlega cesarja Franca Jožefa I. Ko še

pevci odpojejo prvo in zadnjo kitico „Cesarske pesmi“, zaključijo gosp. predsednik zborovanje ter povabi zbrane k skupnemu obedu pri g. Adrineku.

Obeda udeležila sta se tudi domača gospoda: dr. Rakež, zdravnik, in dr. Kartin, odvetniški konicijent. Pozneje so nas še počastili s svojim prihodom g. dr. Jurtela, deželni poslanec itd., gospod Rotner, c. kr. sodnijski pristav in častita gospoda kaplana gosp. Časl in gosp. Šaloven.

Izmed mnogih napitnic hočem samo sledeče omeniti.

Gospod predsednik spominja se štiridesetletnice poroke Njih Veličanstev cesarja Franca Jožefa I. in cesarice Elizabete.

Gospod Žumar spominja se v krepkih besedah inteligence šmarskega trga, ki je kazala vedno svojo blagohotnost šoli in učiteljstvu.

Gosp. Gradišnik iz Hrastnika nazdravi našemu društvu v imenu „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“.

Gosp. Šorn pa za „Ptujsko učiteljsko društvo“, za kar se jima zahvalita g. Blenk in g. Debelak; slednji tudi pozdravlja navzoče člane drugih društev.

Gosp. Gradišnik slavi gosp. dr. Jurtelo kot zagovornika slovenskih učiteljev v deželnem zboru.

Gosp. dr. Jurtela priporoča učiteljstvu složno delovanje v njihovih društvih, naglašujoč, da bo složno učiteljstvo našlo tudi pri drugih stanovih mnogo zaslombe in podpore. *)

Gosp. Kranjc naglašuje lepe vspehe složnega delovanja častite duhovščine in učiteljstva ter napije navzočima častitima gospodoma duhovnikoma.

Zahvaljujoč na navdušenej napitnici gospoda predgovornika naglašuje gosp. Časl važnost skupnega delovanja teh najznamenitejših slojev ter želi krepkega razvoja učiteljskemu stanu, milemu nam narodu v procvit in prospeh.

Med obedom kakor tudi pozneje svirala je šmarijska godba, s katero so neutrudljivo tekmovali vrli pevci „Učiteljskega društva za celjski in laški okraj“ pod svojim čilim vodjo gospodom Ivanom Kramarjem.

Hitro, vsem gotovo prehitro minil nam je čas in tovariši, ki imajo manj ugodno zvezo z železnico, jeli so se odpravljati na odhod. Gospod predsednik še prečita pozdrave, ki so došli od „Ormoškega učiteljskega društva“, gosp. Porekarja, gosp. Leitgeba, c. kr. nadzornika, gosp. Lesketa, gosp. Šetinca in gosp. Brezovnika, ki se radi boleznj žal ni mogel udeležiti naše slavnosti, ter zahvali goste za njih udeležbo in prosi, da blagovolijo ostati še tisti, katerim to razmere količkaj dopuščajo.

Precejšno število cenjenih gostov moralo nas je zapustiti že ob štirih popoldne, z ostalimi pa smo se veselili med petjem in godbo še do večera, ko je bilo tudi njim odriniti.

Tako je minila prelepa slavnost, ki bo gotovo vsem udeležencem dolgo ostala v prijetnem spominu. Vam pa, dragi tovariši in mile tovarišice, ki ste od tako raznih in daljnih krajev prihiteli v našo sredino ter se svojim sodelovanjem mnogo pripomogli k temu sijajnemu vspehu, kličevo: „Prisrčna hvala.“

—r.

Slovenjgradec. Krasnega majnika 17. dan, izletelo je slovenjgraško učiteljsko društvo v lepo Suhodolnisko dolino pod Pogorom ležeče Podgorje. Izjemši gospodičin učiteljic, zbrali so se vsi udje društva.

Pred zborovanjem služil je veleč. gosp. župnik Gregor Presečnik v farnej cerkvi šmarnice in sv. mašo na blagodejno in vspešno delovanje učiteljstva pri odgoji in pouku mladine; pevci zapeli so Mikložič-evo.

Po maši zbrali smo se v narodni gostilni uda okr. šol. sveta, kraj. šol. načelnika in obč. predstojnika g. Jan. Rogina k zborovanju.

Otvorivši sejo, pozdravi gosp. predsednik prav srčno navzoče ude, osobito gosp. Rogina in Šmartinskega učitelja gosp. R. Kosérja kot novega uda. Spominjajoči se pretečenega četrstoletja, kar nam je milost in skrb našega prevzvišenega vladarja do šolstva, podarila drž. šol. postave, prosili smo, naj Vsegamogočnik ohrani in obvari Največega zaščitnika šole, našega milega vladarja še mnogaja in mnogaja leta. Domači g. tovariš in gosp. Rogina — zadnji v imenu občine — pozdravita v krepkih in jedernatih besedah od vseh strani došle ude.

Po prečitanju in odobrenju zapisnika zadnje seje, nastopi občje priljubljeni g. c. kr. okraj. nadzornik Franjo Vrečko, ter polaga učiteljstvu vzajemno delovanje, prijateljsko občevanje in medsobno podporo na blagor svoj, mladine in občinstva prav gorko na srce; opiraje se na § 21, drž. šol. postav, priporoča učiteljstvu, da se kolikor mogoče peča s predpisanimi temeljnimi predmeti ter poda nekatere mišljaje, kako iste obravnavati, da se znanemu odluku štev. 7222 zadosti; spominjajoč se slabega stanja učiteljstva predlaga, da posamezniki upljivajo na krajne šolske svete, obč. urade — itd., da vložijo na deželni odbor prošnje za zboljšanje učiteljskih plač.

Lepim in jako poučljivim besedam gospoda nadzornika, zahvali se gospod predsednik s trikratnim „živijo“; prečita dopis vodstva Franc-Jožefovega zavoda, štaj. učiteljske zaveze, tičeč se podpore tega zavoda — kojemu se je društvo sè zneskom 5 gld., iz društvene blagajnice takoj odzvalo.

Spominjajoči se nepozabljivega tovariša Freuensfelda in njegove srčne želje, počivati v mili mu domači zemlji, zložili so navzoči 12 kron, katerim je gosp. Rogina še priložil 4, da se odposljejo v Ljutomer.

Dopis na naročbo VIII. letnika od nemškega

*) Istina!

deželnega učiteljska društva na Českem izdanega učiteljskega koledarja, vzame se na znanje. Predavanju spretnega govornika gospoda predsednika, o sliki spretne in dobre šole, sledili so udje z velikim zanimanjem in vsestranskim odobravanjem.

Konečno še gospod nadzornik raztolmači odlok, gledé na pregledovanje in popravljane šolskih učnih knjig, katero delo si udje med seboj razdelijo, ter naznani vprašanje:

„Ali je mogoče smoter sedanjega učnega načrta na jedno- do trirazrednicah na deželi z občnimi šolskimi polajšavami doseči?“, katero se bode pri bodoči okrajni učiteljski konferenciji obravnavalo.

Po sklepu seje, sedli smo k obilo obloženi mizi, kjer se je vršila napitnica za napitnico.

Pred odhodom povabil je veleč. in gostoljubni gospod župnik vse navzoče na svoj dom, kjer se je dokaj kapljic na vzajemno delovanje slov. učiteljstva s častito duhovščino popilo; pa tudi domači gosp. kolega, kateri nas je že predpoldnem jako gostoljubno sprejel in pokrepčal, ni nas pustil mimo šole, da bi ž njim še jedenkrat ne točili: „Na zdar“.

Svesti si, da smo preživeli zopet nekaj prijetnih uric med seboj, ločili smo se težko, tolaživši se z nado na kmalu opetno svidenje.

Sulejman.

Iz brežkega okraja. (Brežiško-sevniško učiteljsko društvo) je 15. maja t. l. izročilo svojemu častnemu članu č. g. ravnatelju Drnjaču v Sevnici častno diplomo. Na vabilo predsedništva zbralo se je isti dan ob 11. uri dopoldne v šolskem poslopju v Sevnici 11 učiteljev iz obeh okrajev (g. Černelč, Kokot, Kukovič, Mešiček, Moric, Pečnik, Pišl, Račič, Skalovnik, Tramšek st. in ml.), kateri so došlega slavljence gosp. Drnjača z „Zivijo“ in „Slava“-klici sprejeli. Predsednik, g. E. Moric, omenjal je potem v svojem govoru med drugim, da je učiteljsko društvo gosp. ravnatelja v seji 2. prosinca l. l. imenovalo v priznanje njegovega več kot polstoletnega neumornega učiteljevanja in vsled njegovih velikih zaslug za vzgojo slovenske mladine svojim častnim članom, ter da si šteje v čast mu danes v prisotnosti gosp. tovarišev izročiti dotično diplomo (krasno izdelano pri Hribarji v Celji). Slavljencu želeč še mnogo zdravih in veselih let, končal je svoj nagovor. Po dovršenem petji cesarske pesmi.

zahvalil se je gosp. ravnatelj v ganljivih besedah za izkazano mu čast, obljubivši vsem, ostati kakor doslej tako tudi v bodoče zvest sodelovalec društva. — Pri skupnem obedu vršile so se razne napitnice, naj omenjam le ono predsednika gosp. Morica v spomin 25letnice novega šol. zakona, g. Mešičeka na slavljence itd. Med obedom počastila nas je preč. domača duhovščina, kar z veseljem zabilježim. Omeniti mi še gre izvrstne postrežbe v gostilni gosp. Fabianija, za katero se tem potom najsrčnejša zahvala izreka. — Ne morem si pa kaj, da bi ne grajal čudnega vedenja dveh učiteljskih oseb v Sevnici, katere se niste marali — ne vem iz katerih vzrokov — te slavnosti udeležiti. —

E. M.

Iz Gorenjskega. Dne 17. maja se je zbralo v Lescah 10 učiteljev in 7 učiteljic k zborovanju okr. učit. društva. Gosp. podpredsednik Grčar pozdravi navzoče z toplimi besedami, opraviči gosp. čast. nadz. prof. Levca, kateri radi Matičnega zborovanja ni mogel priti, in se konečno spominja dveh umrlih društvenikov, gosp. nadučitelja Kovšca, društv. predsednika in g. Jekovca.

Potem se preide na dnevni red.

Gospod nadučitelj Turk prebere svoj sestavek: Zakaj in kako naj se učitelj nadalje izobrazuje, kar se brez dostavka sprejme. — Za delegate k prih. zborovanju „Zaveze“ se volijo gg. Grčar, Jeglič, gspđ. Drole, Okorn. — Predlog, da se društveni instrumenti prodajo, se sprejme. — Na vprašanje „Zaveze“, ali naj se v Ljubljani zida učit. dom ali konvikt, se zbor odloči z večino glasov za učit. dom. Ravno tako je zbor zoper to, da bi se vis. c. kr. dež. šolski svet prosil za navodilo, kako bode pri deželni razstavi šolstvo zastopano.

Prih. občni zbor bode 26. julija ob 11. uri na Bledu.

Ž.

Z Goriškega. (Vabilo.) „Učiteljsko društvo za goriški okraj“ imelo bode 14. junija 1894 ob 9. uri predpoldne v Gorici na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole zborovanje z naslednjim vspeedom: I. O učiteljskem domu ali konviktih. II. Dopis „Zaveze“ gledé na let. zborovanje. III. Posamezni predlogi in nasveti. IV. Pevska vaja. K prav obilni vdeležbi uljudno vabi odbor.

Dopisi in druge vesti.

Iz Ljubljane. K izpitom učne usposobljenosti, ki so se tukaj vršili od 30. aprila do 5. maja t. l., so se oglasili za ljudske šole ti-le gg.: Jaklič Viktor iz Št. Vida nad Ljubljano, Jazbec Miroslav iz Št. Petra pri Novem mestu, Juvanec Ferdo iz Cerknice, Malnerič Ivan iz Črešnjeve

pri Črnomlju, Pečauer Matija, Verbič Franc iz Slavine; potem gospodičine: Bučar Josipina iz Kostanjevice, Budešinsky Karolina iz Podčetrka, pl. Mehlem Gabrijele iz Zadra, Lunder Franciška z Rake, Peterlin Marija iz Št. Ruperta, šolska sestra Pipan Antonija,

Schott Josipina iz Litije, Terčelj Berta z Blok, Vičič Amalija iz Ljubljane. — Za meščanske šole so se oglasili gg.: Bežek Viktor, glavni učitelj na učiteljski v Gorici, Pograjec Hinko z Dunaja; potem gospodičini: Wessner Marija iz Ljubljane in Zemme Frančiška iz Ljubljane. — Dopolnilni izpit iz nemščine kot učni ezik sta delala gosp. Goineau Emil iz Trsta in gspđ. Zündel Marija iz Trsta. Dopolnilni izpit iz slovenščine kot učni jezik je delala gspđ. Furlan Ivana iz Senožeč. — Iz francoščine je bilo izprašanih osem gospodičen. —

Izmed teh so naredili kandidatje za meščanske šole izpit z dobrim, gosp. Bežek iz Gorice in gspđ. M. Wessner iz Ljubljane pa z odličnim vspehom; izmed onih za ljudske šole pa le 3 kandidatinj in 8 kandidatnj. Ponavljalne izpite in izpit iz francoščine so naredili vsi kandidatje in kandidatnje s dovoljnim vspehom.

Pismena vprašanja bila so ta-le:

A. Za ljudske šole:

I. Pedagogika. Was ist das erziehliche und unterrichtliche Ziel der Volksschule und wie kann es erreicht werden? —

II. Slovenski jezik. Kako naj učitelj skrbi za zdravje svojih učencev? —

III. Matematika. 1. Krčmar kupi 12 l vina za 240 gld., toči ga 1 l po 36 kr.; koliko % ima dobička? — 2. Vier Personen kaufen 1 Los um 144 fl., A gibt dazu 24 fl., B 30 fl., C 42 fl. und D den Rest. Sie gewinnen 30.000 fl.; wie viel gewinnt jeder, wenn 20% Gewinnsteuer abgerechnet wird? — 3. Die Grundflächen eines senkrechten 2,5 dm hohen Prismas sind Rhomben, deren Diagonalen 4,8 dm 3,5 dm betragen; wie gross ist a) seine Oberfläche, b) sein Cubikinhalt? —

IV. Realije: 1. Die Reibungs-Elektrisiermaschinen: ihre Einrichtung und ihr Gebrauch. 2. Der Maulwurf (meth. Behandlung). 3. Es sind die Grenzen der österr.-ung. Monarchie in einem Kärtchen zu skizzieren. —

B. Za meščanske šole:

I. Pedagogika: 1. Ueber die Benützung des Ehrtriebes als Motiv des Handelns in der Schulerziehung. 2. Das Wesen der Apperception und die Anwendung derselben beim Unterrichte, an Beispielen aus der gewählten Fachgruppe gezeigt. 3. Gliederung der Volksschulen Oesterreichs nach Felbigers „Allg. Schulordnung“ vom Jahre 1774. —

II. Matematika; 1. Tri glavnice, namreč 8000 gld., 5400 gld. in 3460 gld., so bile po istotoliko %, oziroma 6 mes., 8 mes. in 12 mesecev, na obresti naložene ter dale skupaj 553 gld.; koliko obrestij je dala vsaka glavnica in po koliko % je bila vsaka izposojena? 2. Ein Acker von 6936 m^2 Flächeninhalt hat die Gestalt eines Rechteckes, dessen Länge die Breite um 34 m übertrifft; wie gross ist die Länge und wie gross ist die Breite des

Ackers? 3. In einem rechtwinkligen Dreiecke theilt die vom Scheitel C auf die Hypotenuse AB gefällte Senkrechte die Hypotenuse so, dass der eine Theil 18 dm , der andere 32 dm beträgt. Man denke sich nun das Dreieck um die Hypotenuse als Achse umgedreht; wie groß ist das Volumen, wie groß die Oberfläche des so entstandenen Doppelkegels? 4. Površina krogle znaša 452,18 dm^2 ; kolika je površina pokončnega cilindra, ki ima s kroglo jednako telesnino in čegar višina je jednaka premeru krogle?

III. Prirodoslovje: 1. Tlakomer (Barometer).

2. Die Fliehkraft und ihre Wirkungen. 3. Das menschliche Auge ist eingehend zu beschreiben und das Zustandekommen des deutlichen Sehens zu erörtern. —

IV. Prirodopisje: 1. Hranitba človeškega trupla. 2. Die Schmetterlingsblütler, ihre charakteristischen Merkmale und ihre Benützung. 3. Der Quarz ist nach seinen Eigenschaften zu beschreiben und seine Verwendung zu erörtern. —

V. Zemljepisje: 1. Die Entstehung der Jahreszeiten (metodična obravnava). 2. Orographische Verhältnisse des Küstenlandes. 3. Der Colonialbesitz Englands. —

VI. Zgodovina: 1. Zustände in Athen nach dem peloponnesischen Kriege. 2. Der Investiturstreit. 3. Reformthätigkeit Josef II. —

VII. Nemški jezik: Schiller als Dramatiker. —

VIII. Za francoski jezik nemška naloga: Welche Anregung und Vortheile bietet das Studium der französischen Sprache und Literatur?

Iz Kranjskega. 16. avgusta t. l. zboruje naša dična „Zaveza slov. učit. društev“ v prijaznej Gorici. Vsak zaveden slovenski učitelj se že raduje v mislih onih prekrasnih dnij, katere bode preživel v solnčnej Gorici. Tu se bodo sešli tovariši iz zelenega Štajerja, iz čudotvorne Kranjske in iz probujajoče se Istrije. Prijatelj bode našel prijatelja, znanec znanca ter mu razodel v prijateljskem govoru svoje misli in želje.

Ker bodo v Gorico dospeli učitelji skoro iz vseh šolskih okrajev širne slov. zemlje, bode zastopano vse učiteljstvo slovensko. Bodi mi zato dovoljeno omeniti nekaj malenkostnega.

Slovensko učiteljstvo ima razven svoje lepo število broječe „Zaveze“ še drugo vseslovensko društvo, katero je vitalnega pomena za razvoj in napredek slov. učiteljstva: „Pedagogiško društvo“.

Pedagogiško društvo ima ude po vsem slovenskem ozemlju, a društvo še ne vzbuja onega zanimanja kakor bi ga moralo. Vzrok temu je pač ta — upamo, da se preveč ne motimo — ker je prelokalnega pomena, to je, ker prireja svoja zborovanja večjidelj le v krškem okraji, torej ogromna večina slov. učiteljstva nima priložnosti in sredstev udeležiti se teh zborovanj.

Drzujemo se svetovati — pritrčila nam bode pač večina učiteljev — da bi slav. predsedništvo pedagoškega društva blagovolilo sklicati občni zbor imenovanega društva ob enem z „Zavezo“ v Gorici. — To bode društvo nekako preživelo, dalo mu krepkejšo podlago in vzbudilo večje zanimanje.

Mimogrede bodi omenjeno, da bi „Popotnik“ tudi lahko postal ob jednem glasilo pedagoškega društva; „Zaveza“ in gosp. urednik bi se temu gotovo ne protivila. Saj imajo naši tovariši Hrvatje tudi svoj list „Napredak“, ki je glasilo „Zaveze“ in „pedagoškega društva!“ J. Š.—a.

Ormož. „Varujte naše koristne ptice glada in mraza in nastavljajte jim valilnice“. 3. natis, sestavil Fran Vabič, nadučitelj na Runeču blizu Ormoža. Pred nekaj tedni je zagledal beli dan 3. natis te brošurice in sicer v slovenskem in nemškem jeziku. Cenjeni čitatelji „Popotnik“-ovi vedó, da je visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo že o prvej izdaji pri gosp. pisatelji naročilo lepo število te brošurice ter mu dovolilo tudi častno nagrado. Istotako so razne šolske oblastnije priporočale to knjižnico v nakup za šolarske knjižnice.

3. natis te zanimive brošurice se odlikuje po svojih mičnih ilustracijah, katerih je 24 in ki vrednost spisa gotovo povišujejo. V tej izdaji podal je gosp. pisatelj čitateljem tudi navod, kako se morejo izdelovati različne valilnice, v čemur je ustregel želji, ki se je izrazila pri prvem natisu.

Ta brošurica lahko v obrambo naših prekornih krilatih pevcov, katerim se posebno po zimi hudo godi, veliko pripomore. Zato naj bi vsi učitelji priporočali to delce slavnim krajnim šolskim svetom v nakup za šolarske knjižnice. Ako bodo učenci to knjižico pridno prebirali in se tudi po njej ravnali, smejo se nadjati prijateljstva in hvaležnosti vseh koristnih ptičkov. Vse, kar v njih varstvo storimo, poplačali nam bodo svoječasno stoterno s pokončevanjem nebrotnih škodljivih mrčesov!

V nemških komadah vsililo se je žal da precejšnje število tiskarskih pogreškov, katerih pa seveda ni zakrivil gospod pisatelj.

Cena komadu je 15 kr., 10 komadov stane 1 glđ. 20 kr., 50 komadov 5 glđ., 100 komadov 9 glđ. Brošurica je izšla v pisateljevi zalogi.

J. R.

Iz litijskega okraja. Letošnja okrajna učiteljska konferencija za litijski okraj se bode vršila 4. julija ob 9. uri predpoludne v Zatičini. Razen navadnih toček so še na dnevnem redu: a) Pretresovanje šolskih knjig gledé na tiskovne, stvarne in jezikovne napake v smislu minist. ukaza z dne 21. marca 1893. l. št. 6028. (Za to točko pripravi se sleherni član konferencije pismeno). b) Uporaba Lavtarjeve metode pri poučevanju po Močnik-ovih

računicah. — Poročevalec g. Fr. Peterlin. c) Pojasnilo o novih tiskovinah. d) Poročilo knjižničnega odbora novejših šolarskih knjižnicah. Pri konferenciji izložena bodo učila iz Šmartinske šolske delarne.

(Književno naznanilo). „Pouk o črtelih (planih)“. Spisal in z 59 podobami pojasni Jos. Bezljaj, meščanski učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik v Krškem. II. pomnoženi natis. Založilo „Pedagoško društvo“ v Krškem. Natisnil Drag. Hribar v Celji. Knjižica obsega: Predgovor. I. O situacijskih črtelih. II. Stavbarski črtelji. III. Nekoliko naukov o senci. IV. Nekaj o barvah. V. O perspektivi. Znanstveni izrazi. Dobi se pri „Pedag. društvu v Krškem“ in pri tiskarju v Celji ter velja 1 krono s poštnino vred. V kratkem izda „Pedag. društvo“ tudi kakih 17 pol obširno knjigo „Nazorni nauk;“ v jeseni pa „Razne spise“ z društvenim poročilom.

(Za nagrado 100 kron) za najboljšo povest za slov. mladino, darilo prof. Antona Rezenška, katero je razpisal ocenjevalni odbor za slov. mladinske spise, poganja se jedino 16 pisanih pol obsežna povest „Dva brata“. — Gg. odborniki jo zdaj pregledujejo; povest je pisana za dečke od 12.—15. leta.

(Šolska statistika) nam dokazuje, da je šolstvo tam prav dobro, kjer pride na 1000 prebivalcev jedna šola in dobro, kjer je na 2000 prebivalcev jedna šola.

(Iz statistike hrvatskega šolstva), V letih 1888—89 bilo je v Hrvatskej vseh narodnih (ljudskih) šol 1248, med njimi 19 meščanskih. Od leta 1883—84 je prenehalo 5 šol. Ta okoliščina se pojasnjuje s tem, da v mnogih občinah, kjer sta bili poprej verski dve šoli, ali dve jednorazrednici, ločeni po spolu, bile so take združene v jedno. Jedna šola je pripadala na 35.47km². Seveda so tu posameznih županijah razmere zelo različne, kar se tiče značaja zemlje in obljudenosti; najgostejše so šole v varaždinskej žup. (1 šola na 26km²) najredkejšje v ličko-krbavskkej žup. (1 šola na 69.08km².) V razmeri k številu prebivalstva je prišla 1 ljudska šola na 1494 prebivalcev. Najmanj šol ima gosto obljudena županija varaždinska (1 šola na 2361 prebivalcev. največ županija požeška (1 šola na 985 prebivalcev.) Sicer pa je bilo: javnih narodnih šol 1189, javnih verskih šol 19, zasebnih šol 40; po spolu: mešanih šol 1080, deških šol 79, dekljskih šol 89. Po učnem jeziku je bilo šol v šolskem letu 1888 do 1889: hrvatskih 1181, nemških 49, madjarskih 14, ruskih 2, slovaških 2; v šolskem letu 1884 do 1885: hrvatskih 1171, nemških 47, madjarskih 13, ruskih 2, slovaških 2. Madjarske šole se nahajajo v županiji oseškej in vukovarskej. Mladine, ki je dolžna šola obiskovati, je bilo 213.378, učenec ponavljalnih šol pa 29.160 ali blizo 1:3%, vsega prebivalstva. V resnici pa je obiskovala vsak-

danjo šolo 127.107, ponavljalno šolo pa 24.204 otrok ali 62.75%. Otrok, ki so dolžni šolo obiskovati je prišlo na jedno šolo povprečno 194, izmed katerih je hodilo v šolo samo 121. Otrok šolo obiskujočih je bilo v šolskem letu 1888—89: katoličanov 73.26%, pravoslavni 23.54%, drug. veroizpov. 3.20%; v šolskem letu 1884—85: katoličanov 82.90%, pravoslavni 14.40%, drug. veroizpov. 2.40%; iz česar je razvidno, da šolsko obiskovanje najbolj hira pri pravoslavni. — Štroški za šole so znašali skupaj 1,352.903 gld., za 82.710 gld. več nego poprejšnega leta, kar je najzgovornejši dokaz, kakó se deluje za povzdigo šolstva; jeden

preb. je plačal za šolo povprečno 0.72 gld. (v Štrici 4 gld.) Šole so se nahajale v 1268 poslopih in sicer v 1157 lastnih in 111 najetih. V teh poslopih je bilo 1839 šolskih sob, 321 telovadnic in 1239 stanovanj za učitelje. S šolskimi sredstvi popolnoma preskrbljenih je bilo 106 šol, zadostno pa 254 šol; brez šolskih sredstev je bilo 14 šol. Šolski vrtovi so bili pri 948 šolah. Na šolah je poučevalo skupno 1798 učiteljskih oseb in sicer 1248 učiteljev, 550 učiteljic in 19 katehetov. Na jednega učitelja je torej prišlo 120 otrok, dolžnih obiskovati šolo in 71 šolo obiskujočih otrok. Učiteljskih pomočnikov (učiteljev in učiteljic) je bilo 10.23%.

Št. 784.

Razglas.

Na trirazrednicah pri Sv. Andraži v Slov. goricah in pri Sv. Andreji v Halozah pridejo namestiti novo ustanovljene učiteljske službe z dohodki po IV. plačilnem razredu, na Hajdini pa nadučiteljsko mesto z dohodki po III. plač. razredu.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje redno podprte, z zrelostnim in s spričevalom učne usposobljenosti in z dokazom avstrijskega državljanstva in oziroma za nadučiteljsko mesto tudi z dokazom usposobljenosti k pomočnemu poučevanju v katoliškem verouku opremljene prošnje, potom predstojnega okrajnega šolskega sveta do 12. junija t. l. pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet v Ptuj, 13. maja 1894.

Za predsednika: Ranner s. r.

1. V Laporji in v Studenicah (okraj Slov. Bistriški) po jedno podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem razredu, prvo brez prostega stanovanja, drugo z prostim stanovanjem.

2. Pri Sv. Antonu v Slov. Gor. (okraj Št. Lenart) podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem redu in s prostim stanovanjem.

Prosilci ali prosilke za katero teh mest naj vložijo svoje redno opremljene in z dokazom avstrijskega državljanstva podprte prošnje predpisanim potom pri dotičnem krajnem šolskem svetu do 10. julija 1894.

Okr. šolski svet Slov. Bistriški in Šentlartski, 27. maja 1894.

Predsednik: Kankowsky s. r.

Št. 1049.

Razpis učiteljskih služeb.

Razpisuje se s tem služba nadučitelja mešane dvorazrednice v Opatjem selu in učiteljice v Kamenjah, s katerimi službami so združeni postavni dohodki III. plač. vrste.

Prošnje s postavnimi spričevali učit. sposobnost. je vložiti do 25. julija t. l. pri dotičnem krajn. šoli svetu po predpostavljanih oblastnijah.

C. kr. okr. š. svet v Gorici, 6. junija 1894.

Predsednik.

Št. 272 in 188

II. III.

Razpis podučiteljskih mest.

V slovenje-bistriškem in šentlenartskem okraju imajo se definitivno ali tudi provizorično namestiti sledeča mesta:

Th. Kaltenbruner-jeva

prodajalnica knjig, umetnin in muzikalij,

gosposke ulice 15 MARIBOR gosposke ulice 15

priporoča svojo

bogato zalogo vezanih in nevezanih proizvodov iz vseh strok literature in vede.

Naročba na časopise, kakor sploh vsa došla naročila se točno in hitro izvršujejo.

Knjig in muzikalij so razložene najnovejše prikazni

in se tudi na ogled in izbero razpošiljajo.

Vsakovrstne učne knjige za javne in zasebne učne zavode

se vedno dobé.

Imeniki na zahtevanje brezplačno in franco.

Vsebina. I. Kaj ovira razvoj ljudskega šolstva. (Mar. Strnad.) — II. Naše ljudsko šolstvo v letošnji proračunski razpravi. (I.) — III. Pedagogičski razgl. (K zgodovini šolstva v Hrvatskej in Slavoniji.) (L.) — IV. Šolstvo na ameriški razstavi. (J. S.) (Konec.) — V. Društveni vestnik. — VI. Dopisi in druge vesti. — VII. Natečaj.